

et Tillæg af 85 Øre, denne Gang med Rette, fordi Sætteriet ikke fuldt udnyttes; ialt bliver det for de 144 000 Bogstaver, der ordnes i Kolumner, i Løbet af 1 Dag $10\frac{3}{4}$ Kr. eller 75 Øre pr. 10 000. Forf. naar saaledes til en Kost-Pris af 585 pr. 10 000 Bogstaver, efter mit Skøn er Tallet 470. En Ting har Forf. derimod glemt: Tab ved at Sats ikke bruges, Prøvesats o. lign., saaledes at en Kostpris i 1914 maa sættes til 5 Kr. pr 10 000 Bogstaver (uden Korrektur), idet Fortjeneste først er mulig, naar Anlægget udnyttes over $\frac{3}{4}$ af Kapaciteten. Paa samme Vis udregner Forf. Haandsætteriets og Trykkeriets Udgifter for 1914 og 1917 og 18. Arbejdet er i høj Grad betimeligt under Henblik paa, at under normale Forhold før Krigen har Bogtrykkerne ført en saadan Konkurrence med hinanden, at den Bogtrykker, der skulde lægge noget til Side, maatte være en ualmindelig klog og nøjeregnende Mand, naar han da ikke havde Arbejde for offentlige Myndigheder og Begravelses-Salmer. De andre Fag burde følge Bogtrykkernes Eksempel og udregne deres Omkostninger. Sker denne Udarbejdelse ærligt og samvittighedsfuldt, vil en Overenskomst om disse Omkostninger som Minimalpris ikke kunne kritiseres af selv den mest nøjeregnende Trustkommission. Desværre vil andre Fag, hvis Produkter er mindre ensartede end Bogtrykkeriets, have betydelig Vanskelighed ved at opstille en saa ræsonabel Kalkyle som Hr. Marstrands. De to Ingeniører, hvis Studier her er kritiseret, fortjener Tak af deres Fag, af hele Industrien, men ogsaa af Nationaløkonomien.

Dr. L. V. Birck.

G. SILVERSTOLPE: **Kapitalbildung.** En teoretisk-økonomisk undersökning. Stockholm 1919. 185 S.

Den foreliggende Bog er en Afhandling for den filosofiske Doktorgrad ved Stockholms Højskole. Som de

et Tillæg af 85 Øre, denne Gang med Rette, fordi Sætteriet ikke fuldt udnyttes; ialt bliver det for de 144 000 Bogstaver, der ordnes i Kolumner, i Løbet af 1 Dag $10\frac{3}{4}$ Kr. eller 75 Øre pr. 10 000. Forf. naar saaledes til en Kost-Pris af 585 pr. 10 000 Bogstaver, efter mit Skøn er Tallet 470. En Ting har Forf. derimod glemt: Tab ved at Sats ikke bruges, Prøvesats o. lign., saaledes at en Kostpris i 1914 maa sættes til 5 Kr. pr 10 000 Bogstaver (uden Korrektur), idet Fortjeneste først er mulig, naar Anlægget udnyttes over $\frac{3}{4}$ af Kapaciteten. Paa samme Vis udregner Forf. Haandsætteriets og Trykkeriets Udgifter for 1914 og 1917 og 18. Arbejdet er i høj Grad betimeligt under Henblik paa, at under normale Forhold før Krigen har Bogtrykkerne ført en saadan Konkurrence med hinanden, at den Bogtrykker, der skulde lægge noget til Side, maatte være en ualmindelig klog og nøjeregnende Mand, naar han da ikke havde Arbejde for offentlige Myndigheder og Begravelses-Salmer. De andre Fag burde følge Bogtrykkernes Eksempel og udregne deres Omkostninger. Sker denne Udarbejdelse ærligt og samvittighedsfuldt, vil en Overenskomst om disse Omkostninger som Minimalpris ikke kunne kritiseres af selv den mest nøjeregnende Trustkommission. Desværre vil andre Fag, hvis Produkter er mindre ensartede end Bogtrykkeriets, have betydelig Vanskelighed ved at opstille en saa ræsonabel Kalkyle som Hr. Marstrands. De to Ingeniører, hvis Studier her er kritiseret, fortjener Tak af deres Fag, af hele Industrien, men ogsaa af Nationaløkonomien.

Dr. L. V. Birck.

G. SILVERSTOLPE: **Kapitalbildung.** En teoretisk-økonomisk undersökning. Stockholm 1919. 185 S.

Den foreliggende Bog er en Afhandling for den filosofiske Doktorgrad ved Stockholms Højskole. Som de

fleste Doktorafhandlinger øser den for en stor Del af andres Værker. Den første Del af Bogen er en Gengivelse af, hvorledes Teorien om Kapitaldannelsen har artet sig i Tidens Løb fra Merkantilisternes Blomstringstid og indtil Marshall, Cassel og Wicksell. Men denne Litteraturoversigt er kun mindste Parten af Bogen. Største Delen af den er optaget af en, som det forekommer mig, ret selvstændig Udvikling af Kapitaldannelsens Teori og en statistisk Udredning af Kapitaldannelsens faktiske Omfang og dens Svingninger efter Konjunkturerne.

Bogens Genstand er Kapitaldannelsen, ikke Kapitalen. Men naturligvis maa Forfatteren opstille et bestemt Kapitalbegreb. I knappest mulig Form er Kapitalen for ham producerede Produktionsmidler. Ved en noget nærmere Udformning af Begrebet stiller han sig ret liberalt over for den Maade, hvorpaa de forskellige Opfattelser snart trækker Grænserne snævrere, snart videre for Begrebet Kapital. Men i øvrigt mener han i Modstrid med Böhm-Bawerk og i Tilslutning til Wicksell, at Beboelseshuse, Lejebiblioteker og lignende maa regnes med til Kapital, medens Ting, som ikke er Genstand for Udleje, ikke kan regnes med til Kapital. Det forekommer mig, at man ved et saa vidt Kapitalbegreb kommer uden for Forfatterens egen Definition af Kapital som producerede Produktionsmidler. Sagen er vel den, at man staar sig ved som f. Eks. Philippovich at skelne mellem Produktivkapital og Erhvervskapital. Ved Bestemmelsen af, hvad der hører til Produktivkapitalen, gaar man ud fra det rent objektive: hvad der tjener Produktionen. I denne Forstand vil Kapital blive staaende under enhver Samfundsordning. Men ved Bestemmelsen af, hvad der hører til Erhvervskapitalen, gaar man ud fra det subjektive, dertil hører alt, hvad det enkelte Menneske kan bruge til at skaffe sig en Indtægt, dertil kan ogsaa høre Beboelseshuse og Bøger, som lejes ud. Og dette er en mere historisk Kategori, idet det er muligt ved Lovens Indgriben eller paa anden Maade at indskrænke Mængden af de Genstande, som kan være Erhvervskapital.

Det er imidlertid som sagt ikke Kapitalens, men Kapitaldannelsens Teori, der staar i Forgrunden i denne Bog. Med Rette gør Forfatteren opmærksom paa, at da Kapitalen ikke som Jorden er uforgængelig, men efterhaanden konsumeres, maa der skelnes mellem den Kapitaldannelse, der kun tjener til Opretholdelse af det, der er, og Tilvejebringelsen af forøget Kapital. Det er den sidste Form for Kapitaldannelsen, Tilvæksten i den forhaandenværende Kapital, som Forfatteren især dvæler ved.

Det kan ikke nægtes, at den Maade, hvorpaa Forfatteren ræsonnerer, er meget abstrakt. Der abstraheres fra nær sagt alle faktiske Forhold, en Fremgangsmaade, som er langt mindre udbyttegivende i Socialøkonomien end i Fysiken. Som Udgangspunkt tænker Forfatteren sig et Samfund, hvor der kun findes Agerbrug og lige store Agerbrug, hvor Udbyttet af Korn er det samme Aar for Aar, men hvor der saa indføres som noget nyt, at en af Arbejderne i Steden for at anvendes til Agerbruget sættes til i Løbet af et Aar at tilvirke en Plov. Lidt efter lidt indføres mere konkrete Forhold, men for den, der ikke særlig ynder den abstrakte Tænkning i økonomiske Forhold, svarer Udbyttet maaske ikke til Forfatterens Anstregelser, skønt det forekommer mig, at Undersøgelsen gennemføres med stor Skarpsindighed.

Størst Udbytte inden for den teoretiske Undersøgelse har Anmelderen haft af et Kapitel om den individuelle Opsparing. Forfatteren angriber den gængse Grænsenyttepsykologi, ifølge hvilken Opsparing beror paa, at man foretrækker et Fremtidsgode, hvortil et Nutidsgode ved Tillæg af Rente og Rentes Rente er vokset om saa og saa mange Aar, for Nutidsgodet selv. Forfatteren hævder, og vistnok med nogen Ret, at selv om dette Tilfælde forekommer, saa vil dog i de fleste Tilfælde Opsparingen bero paa, at man ønsker at sikre sig eller eventuelt sine Efterkommere Kapitalens Renteafkastning som Indkomsttilskud. Noget i Modstrid med denne Forfatterens Opfattelse af Motivet til Op-

sparing synes det at være, naar han i Modsætning til Cassel ikke kan antage, at en stærk Sænkning af Rentefoden maatte føre til Opsparingens Ophør.

Den foreliggende Bog giver imidlertid ikke blot noget for rene Teoretikere. Paa de sidste halvhundrede Sider søger Forfatteren ved Statistikkens Hjælp, skønt dens Ufuldkommenhed netop paa dette Omraade først betones, at give et Billede af Kapitaldannelsens Omfang i Nutiden. For Sveriges Vedkommende kommer han til det Resultat, at den aarlige Nydannelse af Kapital i Landbruget er 1 0/0, i Industrien 4 0/0 og for Handelsflaadens Vedkommende 4¹/₂ 0/0. Alle disse Tal gælder Tiden omkring 1908. Ogsaa fra Tyskland og Amerika fremføres statistiske Opgivelses af Kapitaldannelsen. Trods Usikkerheden ved Tallene er her givet et interessant Bidrag til vor Tids økonomiske Karakteristik. Endnu interessantere er Forsøget paa at skildre Konjunkturernes Indflydelse paa Kapitaldannelsen. Hovedresultatet er, at Konjunkturerne i denne Henseende har langt mindre Indflydelse, end man er vant til at forestille sig. Kun for Skibsbygningens Vedkommende er Svingningerne fra Højkonjunkturaar til Depressionsaar meget store. Selv ved Raajerstilvirkningen, der jo er den nødvendige Forudsætning for Tilvirkning af en stor Mængde af de vigtigste Kapitalgenstande, har Udsvinget som Regel ikke været videre stort. Dog frembragte Krisen i 1907 en Nedgang af 20 0/0 fra dette Aar og til 1908. Forfatteren fremhæver, at Forskellen mellem de gode og de daarlige Tider i det væsentlige er en psykologisk, medens den objektive Forskel ikke er saa stor. Sikkert er der heri meget rigtigt, og man læser i al Fald med Udbytte denne Fremstilling, som jeg ikke mindes at have set noget tilsvarende til andensteds.

Baade for Teoretikeren og for den, der interesserer sig for foreliggende Fakta, er der saaledes Udbytte at hente i denne Bog, der vidner fordelagtig om det Arbejde, som der i Sverige gøres for at vinde nyt Land for økonomisk Forskning.

Even Marstrand.